

Nohama pevně na zemi

Milý Terry,

dočteno! Včera jsem přečetl poslední díl Vašeho více než čtyřicetidílného cyklu.

Začalo to vlastně už před čtvrt stoletím, kdy jsem ležel na posteli v pokoji číslo 20 hladnovských kolejí a četl první svazky Zeměplochy, které mi půjčila Markéta. Tehdy už doznělo období, kdy podstatnou část čtených knih představovala fantastická literatura nejrůznějších škatulek a žánrů, ale začátek Zeměplochy jsem si vychutnat stihl. Tehdy jsem se hlavně dobře bavil, ale i tak vnímal, že je toho v těch už tehdy ohmataných svazcích přece jenom trochu víc.

Pořád ale průběžně sáhnu po dobré sci-fi, fantasy, horroru nebo komiksu. A vloni jsem si chtěl, možná trochu nostalgicky, připomenout i Zeměplochu. Začal jsem zas Barvou kouzel a Lehkým fantastičnem, ale nakonec to skončilo tím, že jsem se s chutí prokousal až k Pastýřčině koruně, dílu poslednímu. A s přibývajícimi svazky si uvědomoval, že pokud může literatura měnit svět k lepšímu, tak ta Vaše k ní bude patřit.

Ve světě, kde solidarita a milosrdenství přestávají mít místo, kde tolerance jde stranou, nabízí stránky Zeměplochy jiný pohled. Pestrobarevný svět, ve kterém je přes veškerý skřípot a písek v soukolích možné soužití všech, svět, který se mění k lepšímu, svět drobného lidství a každodenní práce. Bez řečí ideologie, bez násilí, jen tak, mezi řádky. Marně přemýšlím, ve kterých knihách jsem narazil na tolik laskavosti a tolik víry v dobro, na tolik víry v možnost změnit svět. S porozuměním k rasám různých původů. A je jedno jestli jsi trpaslík, upír, skřet nebo člověk. S vírou ve svobodu, rovnost, bratrství, v ty myšlenky Velké francouzské revoluce, které dokáží ožít i jinak než na stránkách učebnic dějepisu.

Když E. čte Čarodějky na cestách, když M. se dívá na Zaslanoú poštu, věřím, že ta zrnka roztroušená do příběhů plných fantazie padnou na úrodnou půdu.

Terry, díky. Za boty na zemi i za hlavu v oblacích.

-pak-

Obsah:

úvodník

Pavel Kotrla: Nohama pevně na zemi___2

próza

Martin Šenkypf: Marie

v dobrém světle___13_15

Adam El Chaar: Týpci___18_20

poezie

Jakub Strouhal: x x x___12

Jiří Macháček: x x x___16_17

Oldřich Kutra: x x x___21_22

překlad

Fehér Renátó: x x x___9_11

Šota Jatašvili: x x x___23_25

z rukopisu

Dalibor Malina: Paříž a Bernard

Champigneulle___4_9

recenze

Pavel Kotrla: Zlá není zlá___26_27

Ondřej Hložek: Eroze osy___27_29

Pavel Kotrla: Muž blížící se okraji
známého___29_30

Andrea Chrobáková-Lněničková: Na
vlnách___30_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267, 756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Hotel Pančava

Svárov 323, 755 01 Vsetín

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 79, ročník XXII.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Lukáš;
redakční rada: Andrea Chrobáková-Lněničková,
Ondřej Hložek, Tomáš Vašut, Martin Škabraha;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

DALIBOR MALINA

Paříž a Bernard Champigneulle

Ukázka kapitoly z připravované monografické publikace o malíři a spisovatelce Podešvových, kteří po brněnské a pražské zkušenosti žili více než 40 let na samotě na Soláni, kde vytvořili podstatnou část svého životního díla. Vedle dokonalého poznání valašských reálií dokázali asimilovat i tendence ve vývoji evropského a světového umění mezi dvěma světovými válkami.

Do Francie a Německa jezdí František Podešva jako domů. Sbírá informace pro časopisy, které rediguje, přitahují ho události, které naznačují nebo přinášejí něco nového, upozorňují na nové tendence a směry v rozmanitých oblastech života. Strhuje jej dění v oblasti umění, sleduje a obdivuje tvorbu uměleckých osobností, které profilují dobu a které mnohdy věštecky odkrývají budoucnost, která se začíná pod nánosy hnědé barvy prosakující z Německa zakalovat. Od 25. května do 25. listopadu 1937 se v Paříži koná celkově 20. světová výstava s námětem *Umění a technika v moderním životě (Arts et Techniques dans la Vie moderne)*. Pavilonům jednotlivých států postaveným podél Seiny dominují dvě mohutné zděné stavby, nejvyšší německý pavilon Třetí říše a pavilon SSSR s monumentálním sousoším Věry Muchinové Dělník a kolchoznice, po výstavě přemístěným do Moskvy. Z pohledu od Martova pole působí tyto dva pavilony jako vstupní brána k Eiffelově věži. Oficiální pohlednice zvoucí k návštěvě výstavy s sebou nese jisté poselství budoucnosti, výstavu samu však nezatěžuje příliš vědomí vzrůstající ideologičnosti doby, a to i přesto, že se zde ozývají některá oprávněná varování před vývojem politické situace v Evropě. Podešva odjíždí, tentokrát s manželkou Marií, na Světovou výstavu plný optimismu a očekávání, které vyvolává mimo jiné i jeho rozhodnutí realizovat během výstavy v Paříži vlastní expozici, na které by byla zastoupena nejnovější díla z jeho posledního tvůrčího období. Nemůže však neakceptovat to, co pohnulo světem a veřejným světovým míněním, co posléze vstoupí do dějin jako čin. Ač není příliš hlučným příznivcem moderních uměleckých směrů, s obdivem a úzkostí

přistupuje ve španělském výstavním pavilonu k Picassově *Guernice*. Za jeden měsíc vytvořil slavný španělsko-francouzský malíř *Pablo Picasso* černobílý obraz, který je uměleckou reakcí na zločin vybombardování patnáctitisícového španělského baskického městečka *Guernica* německou Göringovou leteckou Legií *Kondor*, při kterém zahynulo několik tisíc jeho obyvatel. Monumentální obraz o rozměrech 333 × 777 cm rozvíjí španělské symboly nosiče pochodně, býka a koně v syntéze kubistických, expresionistických a surrealistických principů a je děsivým vyjádřením živé přítomnosti smrti a zkázy. Na malíře přijíždějícího z poklidu mírového života, kde i umění má prozatím blíže k harmonickým a relativně poklidným projevům životní plnosti však silně zapůsobí jako výraz a zdroj umělecké síly schopné zasáhnout do aktuálního dění v současnosti, přenést na člověka úzkost a obavy z proměn a aktualizací negativních lidských hlubinných dispozic. Je pro něj ukázkou možností obsažného a intenzivního působení abstrakce. Ta však nepůsobí bezprostředně jako inspirace pro její bohatší využití ve vlastní tvorbě, i když echo Picassova příkladu můžeme občas, zejména v malířově kresebném projevu, zaznamenat.

Mohutněji v souvislosti s otázkami umělecké formy zapůsobí setkání s monumentálními díly francouzského sochaře *Aristida Maillola*. Na světové výstavě je mu věnována velká pozornost, vystavuje zde sochy a sochařské reliéfy s typickými statnými postavami, ženskými akty, jejichž venkovská fyziognomie je Podešvovi blízká a je umocněna osobností sochaře, jeho prostým, až asketickým způsobem života na francouzském jihu u Středozemního moře (*Banyuls-sur-Mer*), kde žil a tvořil, nacházel své modely po dobu 50 let, než přesídlil do Paříže. Z dochovaných černobílých fotografií *Františka Podešvy* mezi Maillolovými díly na pařížském *Trocadéru* v době Světové výstavy vyzařuje malířovo uspokojení z kontaktů s blízkým a obdivovaným uměním.

V Podešvových výstavních aktivitách Paříž zaujímá významné místo. Česká malířka *Hana Krajníková*, která soukromě studovala v Paříži u fauvisty *Émila Othona Freisze* a ve francouzské metropoli se pohybovala zcela suverénně, se dohodla s Podešvou na společné výstavě. Zvolila pro ni galerii *Zac* na bulváru *Saint Germain*, poblíž slavného

starobylého kostela Saint-Germain des Prés. Vernisáž výstavy proběhla 27. října 1937, tedy v době konání Světové výstavy, a byla tedy symbolicky zahájena v předvečer našeho státního svátku ve 22 hodin. Zahájení posunuté do pozdních večerních hodin není nic mimořádného ve městě, které žije čilým nočním ruchem a v němž šero dodává světlé architektuře zvláštní kouzlo. „Zahájení v deset hodin večer je skutečně slavnostní, ve večerním gala, s moravskou slivovicí. Můj kadeřník mi navrhl stočit ofinu do samých accrochecoeurs, čili háčků na lapání srdcí; mají prý úspěch. Výstava také. Mezi současnými spoustami kubistické tvorby je svěží, rustikální, nová. Umělecké časopisy přinášejí dokonce reprodukce Podešvových obrazů i na titulním listě, a to bezplatně, což je v Paříži rarita...“ zavzpomínala o desítky let později s trochou nostalgie manželka Marie, tentokrát přímá účastnice manželovy cesty za uměleckým dobrodružstvím, v knize vzpomínek na nezapomenutelné události soužití s malířem.

Na pařížské výstavě československých umělců se dostávají do povědomí historiků umění, ale i milovníků umění malířovy obrazy s výraznou regionální tematikou a on sám se stává uměleckým reprezentantem kraje středovýchodní Moravy – Valašska, který dostává jasnější kontury v přímé návaznosti na obsah a ideová východiska zlomových výstav a událostí, jejichž hlasy i s ozvěnami jsou nepřeslechnutelné (krajinské výstavy koncem 19. století, Národopisná výstava československá v Praze v r. 1895, založení rožnovského Valašského muzea v přírodě v r. 1925), ovšem tentokrát aktualizované v nových aspiracích díky pozornosti, kterou věnují novým směrům a tendencím v umění i společenském životě, dotykům s probouzející se a probuzenou moderností. Podešva představuje vedle starších obrazů s mytologickými náměty „své Valachy“, jak převažující náměty označuje jeho žena Marie. Nejsou to archaičtí lidé, lidé minulosti, ale živé postavy s bohatou historií. Předvádí je v činnostech i odpočinku, nabízejí pohled na kontinuitu vývoje civilizace v jednom z vyhraněných, specifických regionů Moravy. A jako živá svědectví o mnohotvárnosti podob a dramatickém reliéfu evropské kulturní mapy vyvolávají značný zájem.

Část expozice věnovaná obrazům malířky Krajníkové představuje harmonicky

zklidňující živel, který vtrhl na sebevědomý, moderní dobou a na intelektuální bouře připravený bulvár Saint Germain. Prezentuje rutinně kvalitní figurální malby emancipované ženy, která prošla francouzskou malířskou školou a skvěle se po válce etablojícími českými uměleckými institucemi – Uměleckoprůmyslovou školou a Akademií výtvarných umění. Dílo ženy, která dvakrát změnila dílčí část příjmení (Buldrová, Pernerová), snad ve snaze najít pevné životní manželské ukotvení, se však brzy po výstavě pomalu z rejstříku českého výtvarného umění vytrácí. Ke škodě talentované malířky a českého umění nezanechalo po sobě výraznější stopy a ztrácí se v jiných, snad exotičtějších krajinách než jsou ty naše.

Pařížská výstava umělců z Československa přináší Františku Podešvovi ohromné vnitřní uspokojení; na výstavě se potkává s prezidentem Svazu francouzských kritiků, spisovatelem, ředitelem společnosti Versailleských koncertů, ředitelem Domova umělců v opatství Royaumont, spolupracovníkem mnoha celostátních novin a uměleckých časopisů – *Mercure de France*, *Amour de l'Art*, *Art vivant*, *Mobilier et Décoration*, *Beaux-Arts*, *Revue Hebdomadaire*, *Synthèse*, *La Renaissance* aj., *Bernardem Champigneullem*. Hned první setkání francouzského kritika s Podešvovými obrazy v něm vyvolává mimořádně silnou a příznivou odezvu a počáteční intuitivní náklonnost k osobnosti jejich tvůrce. Ta se opakovanými setkáními prohlubuje a naznačuje plán další spolupráce. Prací vytížený kritik se rozhodne napsat rozsáhlejší pojednání o československém výtvarném umění a nabídne Podešvovi zpracování jeho umělecké monografie. Podešvovi s Bernardem Champigneullem (bez Hany Krajníkové, která zůstává ještě ve Francii) po třech týdnech pobytu v Paříži odjíždějí do Československa, aby doprovodili své plány činy. V roce 1939, s omluvou za roční zpoždění způsobené „*vážnými událostmi loňského podzimu*“ (Mnichov), vychází v České grafické unii, a.s. v Praze, v edici *Galerie*, monografická studie pod strohým názvem *František Podešva*. Pečlivě vypravená studie o 60 stranách obsahuje stručnou Podešvovu biografii, přehled domácích a zahraničních výstav, seznam použité literatury a odkazy na zahraniční kritiky výstav v Polsku, Francii

a Belgie. Monografie obsahuje 27 černobílých, 10 barevných kvalitních reprodukcí olejomalb a 4 kreseb, dvě z nich kolorované. Publikace je v pořadí osmým svazkem představujícím české žijící umělce, osobnosti tehdejšího soudobého umění (Z již vydaných svazků jmenujeme: Oldřich Blažíček, Vincenc Beneš, Ludvík Kuba, Viktor Stretti; a ze svazků připravovaných k vydání: F. Bílek, J. Bauch, J. Obrovský, F. Duša, A. Mucha, A. Hudeček).

Champigneulleova studie se vyznačuje obdivuhodnou mírou schopnosti vcítění do způsobu Podešvova vnímání krajiny, k odkrytí jeho technických předpokladů pro adekvátní vyjádření jejího charakteru, typologii jejího obyvatele, pro pochopení vlivu rodových tradic na jeho životní postoje a věrnost tématům souvisejícím s pamětí jeho rodu. Uvádí, že pařížská galerie vystavovala práce, které se zdají být syntézou celého díla malíře. Koncentrovaně a ve výsostném malířském provedení ji reprezentuje obraz *Sestry*, kterému se dostalo výsady poutače k výstavě za výlohou galerie Zac. „*V popředí dvě sedící dívčí postavy, pojaté zcela sochařsky, venkovsky prosté a jednoduché. Zdály se ohromné, ač rozměry plátna byly malé. V rysech jejich tváří jevila se celá neúprosnost osudu. A prosté, vážné, ukázněné jejich linie a majestátnost jejich postoje byla v tak dokonalé harmonii s vlněním kraje, který je obklopoval, že se zdály jeho živým symbolem.*“

Champigneulle poznamenává, že se Podešva posledními obrazy vymaňuje z umělého neklidu velkých měst. Zbavuje se předsudků, způsobů vyjadřování, prázdného estétského hledání. Jeho umění jde do hloubky. Postřehl umělcův vztah k zachycení pohybu, většinou jde mimo něj, neboť pohyb rozrušuje linie. Mnohé z formulací charakterizujících Podešvovo umění tvoří duchovní pilíře, na kterých je malířovo dílo vystavěno. Korunou Francouzova uvažování je podle našeho mínění myšlenka o úloze a místa všednosti, každodennosti jako zdroje, v němž malíř nachází nejkrásnější rysy své inspirace. Precizní průnik k podstatě jeho umění nám umožňuje vidět jeho směřování v komplexnosti, ve spoluúčasti a komplementaritě jeho určujících společenských komponent a technických předpokladů. Champigneulle dokáže ze svých poznatků a zkušeností vytěžit analogie mezi světovými

tvůrci, dokonce mezi umělci různých žánrů, které ozřejmují směry a postupy, jež vedou potenciálně k dokonalosti a přesvědčivosti výtvarného výrazu. Vtipně a inspirativně srovnává cesty francouzského spisovatele, filozofa a politika Maurice Barrèse k rozhodnutí usadit se natrvalo v rodném Lotrinsku, a to přes dlouhodobé relativizace postojů a náhledů na život plný proměn a neobyčejných událostí. Vidí v kontextu Barrèsova života poctivé Podešvovy návraty k obrazům rodného kraje, jimž dodává vyzývavost intenzita vzpomínky postupně se konkretizující v představu ne příliš vzdálené budoucnosti.

„Přemýšlím také často o velkých slovech Goethových: ‚Mistra poznáme podle hranic, které si ukládá.‘ Líbí se mi proto, že Podešva šel instinktivně za tím, co je pro umělce tak závažné. Že když byl poznal všechny formy umění a všechny projevy lidské vzdělanosti, zaposlouchal se jedině v hlas vlastního srdce a v inspiraci, kterou mu dávala rodná půda.“

Bernard Champigneulle.

FEHÉR RENÁTÓ

Orloj

Když spěšně vhlédnu nahoru,
na věži Staroměstské radnice dva chybíme:
ten, jehož pohled tady zůstal,
a ten, jenž zahrál z listu melodii.
Jednotná fanfára co hodinu zazní,
rafie koldokola Orloj otírají,
naposled vždycky o desáté večer,
tak poroučí metronom z protějšího břehu.
Ale za mrazivých lednových nocí
nahore pozounista zrychluje -
tohle je forma, žádný záznam.
A neví ještě, že sinavý dotek
ruky zachovává melodie tak,
jako když na stažené rukavici
naruby chybí všechny prsty.
Orloj takový převrat nestrpí,
neuzavře se v uspíšeném tempu.
Stanoví ihned dobu trestu,
kterou metronom vyměří a vykoná.
Už chybíme dva, kteří se zde kají,
zevlují s bytostmi nočního města:
na rohu Kožné číhá jeden z nás,
tam, kde ozvěnou doznívá ten druhý.

Známý, Evropan K

Mne úsvit vzkříšení zastihne k stáru.
Bude neděle a půjdu zvolna domů,
z nákupů zbude jenom procházka.
Betonové oplocení nádraží to jistí.

*...tak to je vechtr před svou vechtrovnou,
můj pradědeček. Vojín záložník.
Na ranžír došel jenom dvakrát.
Výčitky však nemá. Nedostal rozkaz.
Odloudal se domů vychovávat děcka.*

*

Za sedmdesát let už všechno popleteme.
Nezdědil jsem minulost, kterou je třeba
přiznat,
necítím pro to ani žádnou újmu.
Tak tady jsem, remanent jedné země:
takoví jako já za zastřelené otce rodin
nemohou,
a všichni přeživší otcové jsou srabi.

*

Uhání vlaky: Poznaň, Praha, Pešť.
A za každým mi zůstává
vůně květin zdobících stoly bufetových
vozů.

Mohl bych odjet, zůstávám však, neboť
nakonec se chci dozvědět jak zazní
zvuk praskající páteře.

Všechno, co říkám, zdá se být
nectné a plné zodpovědnosti.
A pošklebují se mi moudří potentáti,
neboť mám elegance právě po krk.
Vyprávím něčí dávný příběh,
z kloučka je dávno roztržitý děda.
Náš život rozdělený na období,
za nic mu vděčit nemusím.

Mne tedy vzkříšení zastihne k stáru.
Protože ve mně ukrývá se strach a bydlí
odvaha.
Ale to jsou staromódní věci.

Mrtvá sezóna

Bývá snad něco smutnějšího nežli opuštěné
listopadové lázně, někde
kde dávají lišky dobrou noc?
Usrkávání namísto poklidného halasu.
Řeka ukládá na nábřeží,
co spolykala z městských promenád.

V meandru naplavená patina.
Na ní stojí Císařské lázně –
primadona, kterou konečně vyklidili.

Na lešení probíhá renovace štuky,
uvnitř kostí už dávno odřených.
Avšak očista, léčba nepomůže,
do obnažených zdí zažraný pach síry:
účinky léčivé vody bývají nadsazeny,
nepomohou ranní odměřená tempa,
jako vodní vír fádni pohyb paží.
Demokratická není ani léčba,
kolonáda nenapravitelně trpí skoliózou.

Vedle vstupní haly je přes čtyři patra
někdejší bazén, ten jediný lze navštívit.
Na zakázaných chodbách zapečetěné
dveře,
za nimi na kabinky a masážní salony
dohlízejí zpuchřelé saténové tapety.
Tak zařizují různá separé,
vitríny s popraskaným lakem, pinzety,
svorky a kleštičky, všechny ty kdysi lesklé
věci,
chladné přísliby, ušlechtilé úmysly.

Tlak v hadici lze navýšit,
ale potom ji musí držet ve dvou
a proudem mířit směrem, kde se
vyklube vetřelec.
V plechové vaně jíní vodního kamene,
zde setrvává v zárodečné póze,
opadaly z něj všechny exkrementy,
hltavě polykána horká voda pítek,
zmobilizovaná peristaltika.

Jeho spáry jsou dosud chrupavkami,
bezradně
skřípou, jak se snaží vyškrábat ven:
chrupot úlomků muzeálních sbírek.
Přesto má na zvicích chodbách ve zvyku
vznášet se, hluchý, bezhlasý, jakoby pod
vodou,
v neustále zpřítomňovaném čase rutinní
kúry.
Tak napínavé je to v útrobách Císařských
lázní,
kde pátráš jako při chybné operaci uvnitř
fatálně ponechaný endoskop.

z maďarštiny přeložil Tomáš Vašut

JAKUB STROUHAL

xxx

Jako hadí muž
ohýbán jsi
všemi směry.
Spíše natrhnutý
nežli celý.

xxx

Sudety

tu se ze spodních
zašlých slují
křičí velké sny
jména
řeči

Sudety

tu vdechni hory
exni Bibli
uslyšíš
jak zpívají Sudety

xxx

Ocitli se ve vyprahlém
časoprostoru
Ona i on
mezi zpocenými krígly,
ze kterých
hltali dech

Spása

Bůh
je nejspíš
složitě
slovo

Milenci

Lapeni v pulzujícím oparu
pokusy o nádech
prohráváme jmění.
Tupými pohledy
škrábem si po zádech
a doufáme
ve vyvrcholení

MARTIN ŠENKYPL

Marie v dobrém světle

1.

Ve vlaku, kterým jela, bylo velké množství lidí. Možná celé generace lidí. Ona ale jela sama. Tak jak to měla ve zvyku, tak jak to měla ráda. Sama, ale ne osamocená. Mladá žena, které zatím nikdo nevěří její pocity. A ani věřit nemůže, její věk ji tuto výsadu zatím nepřisuzuje. Je ve svých pocitech stará, ale její jemná a mladá pleť tvrdí zatím něco jiného.

Ve vlaku jedoucím odněkud někam, už pro ni nebylo žádné volné místo. Zůstala tedy stát na chodbičce a nijak ji to nepřekvapilo či nevyvedlo z míry. Byla zvyklá na ústupky, byla zvyklá si říct o svá práva pouze tehdy, když nesla za někoho jiného zodpovědnost. Ze své rodiny si pamatovala mnoho takových situací, kdy si musela na to své vytoužené místo - a to po právu - počkat. Byla z velké a stále se rozrůstající rodiny. To, že patřila do velké rodiny, by si někdo mohl vykládat jako dobrou věc, jako štěstí. Pro ni to však byl jen závazek. Takže stejně jako ve své rodině se i nyní v přeplněném vlaku cítila ztracená - uprostřed hluku a tváří.

Marie měla mnoho bratrů a mnoho sester. Ani jednomu ze sourozenců se nepodobala a ani s jedním z nich si nemohla být blízká. Jako by se narodila v jiném světě. Jako by se narodila v jiném světle - v tom dobrém, myslívala si. Necítila se výjimečná, jen věděla, že její vnitřní život je mnohočetný. Stejný ho mívala její matka, než se plně oddala lásce. Než se plně oddala muži. Tedy tomu tvorovi, který je na světě jen proto, aby ho hyzdil a pojmenovával.

Ve vlaku jedoucím odněkud někam si vybrala dobrovolně místo s výhledem na pole. S výhledem na pole, na dráty, na louky, na vesnice plné rozbředlého sněhu. Viděla závory popsané červeno bílou barvou, chodce s nízkým čelem, vrány a kolejnice. Potom také viděla muže a ženy o mnoho let starší než byla ona sama, někteří kouřili levné cigarety a některé kouřily drahé cigarety. Ale všichni do jednoho dýchali ten mrzutý a šedý vzduch. Viděla i lidi svého věku, mladé a asi i nadějně adepty na život. Adepty na skvělou kariéru, čekající na velké lásky a na velká zklamání.

Dívala se jim do očí a nemohla rozpoznat motivaci jejich stagnace, původ jejich nerozvážností. Dále viděla malou černou kočku, jak slídí po malé myši, pro tuto chvíli však bezvysledně. Vlak sebou trhal a ona mohla cítit jeho těžkopádnost.

Viděla muže, který se pořád otáčel jejím směrem. Viděla pak dalšího muže, jenž byl ohyzdný a tupý, vezl se prostě jen tak, jako pytel brambor na káře. Viděla toho spoustu. Ten pohybuující cirkus dění neustával, vlak pokračoval v cestě a její nekonečná neděle nebyla ani ve své půli. Čekalo ji ještě mnoho stanic, mnoho vlaků, mnoho dnů. Spousta nádražních budov, spousta tupých a dlouhých nedělí, ve kterých nepomůže ani svěcená voda proti deprivaci. Ještě ji čeká šestinedělí, bílá prostěradla, mrtvá prostěradla, mrtví rodiče a mrtví příbuzní. Ještě se také ve svých očích musí jednou a definitivně pohřbít. To je však ještě vzdáleno tomuto dni, dnes stojí ve vlaku jedoucím odněkud někam a musí být stále velmi pozorná, aby neminula ani jediný detail svého života, který by stál za zaznamenání. Čeká ji totiž ještě mnoho přestupů, než dorazí zpátky domů.

2.

Jakmile se celý pronajatý byt vylidnil, zažila skutečnou úlevu. Otevřela okno, aby vyvanul odér včerejší noci: cigaretový dým a pot. Otevřeným oknem do pokoje vnikl ledově ostrý, čerstvý vzduch. Hltala ho otevřenou pusou a s rukama na prsou. Cigaretu si odpustila, styděla se sama před sebou a svými skutky. Cítila pachutí nikotinu a nerozhodnosti. Ale s novým dnem začíná vše nanovo, utěšovala sama sebe. Oknem do pokoje ale v tuto chvíli proudí také hluk dětí z ulice; jsou neukázněné a nespoutané. Bez závazků, bez starostí.

S mokrou hlavou se vrátila z koupelny, čůrky vody jí stékaly po těle. Zavřela rychle okno. Ne snad proto, aby se nenastydla, ale proto, že už nemohla déle naslouchat tomu bezstarostnému dětskému smíchu. V studeném pokoji zatáhla závěsy a v tu ránu slunce dohaslo a ztratilo svou nadvládu nad pokojem. Pokoj byl tmavý a tichý jako uprostřed noci. Ulehla s mokkými vlasy do ještě teplem dohořívající postele a naslouchala tlumeným výkřikům z vnějšího světa. Měla by toho dnes tolik stihnout, opravdu by měla...

Jenže v tmavém pokoji, kde nikdo nekašle a nešeptá, je tak dobře, tak příjemně. Je to ta nejlepší část dne – všichni se rozprchnou do ulic za svými záležitostmi a ona se stane paní bytu. Vlasy se jí pomalu vsakují do polštáře, který vlhne pod tíhou starostí mladého děvčete. Měla by toho dnes tolik stihnout, opravdu by měla...

3.

Její velký batoh trůnil uprostřed chodby, nešlo si jeho přítomnosti nevšimnout. Ten přečpaný batoh jakoby přejal na sebe lidsko podobu a tudíž při pohledu na něj jste viděli člověka. Člověka ztrápeného, unaveného, odpočívajícího po dlouhé cestě. Nakloněná poloha batohu vyjadřovala současný stav Marie. Ať už byla kdekoliv v domě, určitě nic nedělala. Možná ležela, sprchovala se nebo prostě *jen* existovala.

Matka si batohu všimla až napodruhé. Nejprve myslela na zaběhnutého psa a nezajištěnou branku. Hlava plná starostí. Jenže pak její zrak spočinul na zavazadle. Neslyšela žádné zvuky z domu; a Marie ani nezavolala předem, tak jako to dělávala. Chvíli v sobě pochybovala o skutečnosti své dcery. Nedalo jí to, zvolala mírně tlumeným hlasem do útrob domu. Nic se neozvalo. Na opakování svého úkonu již neměla sil. Zkušenými pohyby vyprázdnila vak a zbavila ho jeho tíže. Obsahem nakrmila pračku a zamkla za sebou dveře.

Zkušenými pohyby vyprázdnila vak a zbavila ho jeho tíže. Obsahem nakrmila pračku a zamkla za sebou dveře. Zkušenými pohyby vyprázdnila vak a zbavila ho jeho tíže. Obsahem nakrmila pračku a zamkla za sebou dveře. Zkušenými pohyby vyprázdnila vak a zbavila ho jeho tíže. Obsahem nakrmila pračku a zamkla za sebou dveře.

Martin Šenkypl (* 1984, Opava). Publikuje časopisecky. Žije v Bolaticích, vesnici mezi Ostravou a Opavou..

Jakub Strouhal (* 1999, Ústí n. Labem). Ač rodák ze severu českého, poslední čtyři roky zakořenil v Ostravě, studuje bohemistiku na MU v Brně.

JIŘÍ MACHÁČEK

Na hlavním náměstí

Prázdné výlohy opuštěných domů volají,
že konec je hodně blízko.

Je horký den, parta opilců nakoupila pivo
a tiché a pusté náměstí konejší děti
plážovou hrou.

Muž sedí na zastávce,
kam tramvaj už nikdy nepřijede,
a další prázdné výlohy opuštěných domů volají,
že konec je hodně blízko.
Jeden z opilců usíná zpitý v trávě.

x x x

„Tati, půjdeme do Světa techniky!“
řekl mi po ránu syn,
a tak jsme šli, horko až hrůza,
přes tajemnou výstavu,
na níž herci vzývali Kolářovy návody
a supematistický malíř vyhlížel
budoucnost v útrokách plynojemu.
Šli jsme kolem synova místa zrození,
teplárna hlučela,
až jsme tam nakonec přišli,
k těm zázrakům vědy, Pascalově pyramidě,
záhadám tlaku vody, vesmíru a jeho vzniku.
Tolik dobrodružství,
abychom nakonec získali suvenýr –
lžičku z oceli světového indického podniku.

x x x

Ještě vidíš dávnou dětskou tvář
děda spí ve stínu zahrady v odpoledním slunci
včely bzučí u sklenice se sladkou šťávou
a babička s berlí v ruce popochází po
kuchyni, kde vaří oběd
V té přemíře ostrého světla vynášíš slupky
brambor na hnůj
sestřenice si hrají na půdě stodoly
kam stoupáš po žebříku s nimi
a slastně čicháš vůni sena
První letmé doteky těl tě vzruší
když kostelní zvony náhle bijí poledne – – –
Ještě vidíš dávnou dětskou tvář
ale taky i novoříšského opata
jak slouží mši za babičku
poprvé tě silně prostupuje to
co jsi vůbec nechápal u dědovy rakve
když ses dotýkal jeho studené ruky

x x x

Kdysi jsme se milovali s neztenčenou silou –
teď už ke mně s žádostivostí nepřicházíš.
Touhu nahradil nelítostný zvyk,
starosti stvrdily pustotu tváří.
Mé rostoucí břicho hovoří,
že můj život je spíš o dobrém jídle
než o probdělých milostných nocích.
Když usínáš se synem v jeho lůžku,
žárlím na tvou mateřskou lásku.

x x x

Potkal jsem tvého přítele
na stejném místě jako tehdy
kdy jsme se přestali stýkat
byl ošlehaný mořským větrem
kolem sebe spoustu přátel
ruce si pořád mnul mezi prsty
a vypadal jako námořník.
Tentokrát mě zbít nechtěl
vedle sebe měl mladší ženu
pokradmu jsem se na něj díval
trochu se bál že ke mně přijde
a konečně udělá to
co zamýšlel udělat
v onu osudnou noc - - -

Turkov

zatím to místo zachraňují pobití Turci
náměsíčník vytrvalý a lilek potměchuť
město však pomalu zatíná do těla drápy
nepomůže kosatec žlutý ani dymnivka plná
stezky mezi starými duby zmizí...

zatím tu ještě jsou

slavík obecný po ránu ohlušuje zpěvem
pitulník žlutý kostřivka mnohokvětá
policistka jdoucí po staré rybniční hrázi
kos obecný a stará hraběnka Scholzová tu
jsou taky

jen kouř z blízké elektrárny trochu čoudí
když lejsek bělokrký nebo šoupálek
dlouhoprstý zpívá

zatím tu ještě jsou

stromy ale kdosi pomaloval čísly
jasná známka ohrožení
nebudou olše zaniknou jilmy
ani zdobenec zelenavý ani páchník hnědý
se nebudou sunout
město neustále zatíná do těla drápy

ADAM EL CHAAR

Týpci

Týpek mého věku rohlíkem vytírá kelímek s jogurtem. Schová ho pod stůl a objedná si kafe. Oslovuje vedle sedící holky. Jak to tak bývá, baví se s ním ta ošklivější. Ta hezčí surfuje po internetu. „Kam chodíte na školu?“ „Přírodověda.“ „Dobré?“ „Hodně lidí tam chodí jenom proto, že jim to zaplatili rodiče. Přitom to ani nechtějí dělat.“ „Vy teda budete učitelky?“ Moc tu konverzaci neposouvá. Je třeba to oslovení neustále obnovovat, riskovat tvář, nebezpečně se blížit, jinak to skončí v podobné distanci, jako by ji nikdy neoslovil. To je pak větší depka, než kdyby ji nikdy neoslovil. V pomalém rytmu porušovat společenskou smlouvu.

Vytáhne kelímek a štourá z něj zbytky jogurtu. Ta hezčí se směje do mobilu, ošklivější něco vykládá a nervózně pokukuje, jestli ji někdo poslouchá. „Do kolikátáku chodíš?“ vyruší týpek tu hezčí, když ošklivější domluví. „Do třetíáku.“ „To není možné, takové drobné stvoření.“ „Fakt. Že jo?“ obrátí se na ošklivější. „Jo, je to pravda,“ ujišťuje týpka ošklivější, aniž by pousmáním reflektovala jeho koketerii. „Co je malé, to je milé,“ usměje se týpek. Hezčí se začervená.

Ošklivější vykládá něco o velkých myších a průmyslových nádražích. „Oni prostě žijou ve velké rodině a všecko.“ Týpek zaníceně rozjede monolog s obraty jako „první Cigán se jmenoval Daniel“, „namnožili“, „ozbrojené přepadení“, „kočování mají v krvi“. Chytím pohled té hezčí. Je fakt hezká. Směje se do mobilu. Mile indiferentní. Odloží mobil a vytřeští oči v teatrální snaze týpka poslouchat. Ošklivější soustředěně mhouří oči.

„Byly tam cedule, které zakazovaly vstup Cigánům pod pohrůžkou oběšení a jsou dochované záznamy... První celistvé sčítání proběhlo... A v té době tady bylo sto třicet osm Cigánů, a kde jsme se dostali. Oni vedli tak nezřízený život, oni se namnožili brutálním způsobem, a když je Hitler vybil, tak já to samozřejmě neschvaluju, ale... Ty desetitisíce Cigánů jsou imigranti.“ Hezčí poslouchá asi dvě vteřiny a vrací se do virtuálu. Ošklivější navazuje něčím o Ukrajincích a Estonsku. Týpek se najednou otočí na mě a řekne: „Všechno zaznamenává.“ Dělán, že ho neslyším.

Hodně lidí jsou rasisti, mně to nevadí, ale ani mě to nebaví. Nijak je to v mých očích nedevaluje, akorát myslím, že berou lidi povrchně. Nesnaží se je pochopit, jít hloub do jejich pohnutek. Rasismus je především jejich vlastní problém, i když většinou ne ten hlavní. Žádný problém nikdy není ten hlavní. To je ten problém. Ale ne hlavní. Deníkové psaní je způsob, jak si číst a zároveň se dívat kolem. Potlačuje chaos a člověk si až pak uvědomí, jak je důležitý, ten chaos. „Nemůžu se přestat smát, to není fér.“ Rozesmát ji je stěžejní. „Dala bych si ovocný čaj do hrníčku.“ Rozesmát ji je jako dobře ji pomilovat. Týpek má napůl vyhráno. Nervózně po mně mrkne, všiml si jejích pohledů mým směrem. Pasu se na ní, odsávám její milost. Zajímám ho, protože ho zajímá ona. V pohledech jiných týpků svou holku týpek pozná tak, jak by ji sám nikdy nepoznal. Proto ty důvěrné pohledy, často svárlivé. Dívat se na lidi, jak se na něco dívají, je někdy zajímavější, než se dívat na to samotné. Když se nějakému týpkovi líbí stejná nebo moje holka, beru to tak, že jsme si podobní. Když tu podobnost (nebo tu holku) nepřijmu, jeho důvěrnost mě pak štve. Pak jsou chvíle, kdy mi nic nevadí. Mohl bys mi klidně useknout ruku a neřešil bych to. Je jich jako šafránu, ale někdy trvají i celý den. Taková totální láska. „Všechno v pořádku?“ ptá se servírka. „Jo.“ „Můžu odnést?“ „Já jsem se toho ještě ani nedotkl.“ „Aha, promiňte.“ „Dřív jsi býval namyšlený,“ usmívá se ta holka. Pořád jsem namyšlený. Štve mě nevšímavost. Jiný týpek odchází a lidi mu stojí v cestě. Nemůže projít, ale nikam se necpe. Když se mu to podaří, otevře dveře a čeká, až jimi všichni, kteří ho předtím brzdili, do jednoho vyjdou. Možná hraje roli, že ti lidi jsou krásní.

Okamžik je třeba nechat zrát a v pravou chvíli ho zužitkovat. Od určitého momentu je to už jenom horší a horší. Zralý okamžik se zkazí. Zrání spěje k hnutí, pak už jenom k hnutí. „Já nemám ráda lidi, co něco poserou a nedokážou se z toho vylízat sami. Fakt to nemám ráda,“ říká. Je znát, že po zralé úvaze. Jak to myslí? Slova jsou jen špičky ledovců a ledovce tajou. Dostala se do manického proudu, týpek ji trestá zrušením očního kontaktu. Srká brčkem svůj drink a zkoumá jeho úbytek, jako by šlo o unikátní fyzikální jev. Ta ze všech stran adorovaná flow je vlastně zlou. Holka pořád

hlasitěji motá páté přes deváté na kolovrátku ega. Může to skončit plivnutím do oka. Nebo stříknutím. „A nějak jsem to nechápala... A tak jsem řekla, že už se s ním prostě nechcu vídat... Já jsem nevěděla prostě, co tam je... On říkal, že on se rozešel s ní, protože si nerozuměli... Že co? Je to o komunikaci.“ Ticho odkrývá velkou část osobnosti, nechává vyznít náznaky. Bez ticha jsme němí. To zní dobře. Aby ses mohl dostat do ní, musíš se napřed dostat k ní, ale aby ses mohl dostat k ní, musíš mířit do ní. Samé paradoxy. Čtu v Jabku Buka a vedle sedí bloncky. Obě mají rifle a černou bundu. „Takže ty jsi doma a nemůžeš mi odepsat, jo? Tak já ti něco řeknu: my jsme spolu skončili!“ křičí jedna do telefonu na svého přítele. Druhá zachytí můj uhranutý pohled a usměje se. Usměju se na ni zpátky a uteču zpátky do textu. První položí telefon. Periferně sleduju, jak ji druhá informuje o mojí účasti. Cítím z nich dobrou tenzi, ale už se nepodívám. Pět minut čtu stejnou větu: „Čím kratší a sevřenější texty jsem psal, tím menší byla pravděpodobnost, že se v nich objeví chyba nebo lež.“

Pak přejdu na další: „Být sám se sebou o samotě, to bylo moje útočiště.“ Odcházejí. Podívám se, ony se otočí se a usmějí na mě. Byl jsem jim třetím okem. O pár povídek dál se vracejí, jsem už ale napojený na jinou. Je jak peklo, které steklo z nebe. Zjevně bez důvodu. Ční jako věž, aniž by o to stála, jedna z mála. Jde pryč jakoby nic. Nemám pocit, že jsem o něco přišel. Radost se přelévá vpřed, nestrhla vesmír, nerozvrátila čas. Něco z jejích očí předalo poselství. Není, co dodat. Je to těžké a zároveň svobodné. Svobodě předchází tíha. Všechno má smysl jen v pokračování. Nebo pokrčování ramen. Je pryč. Je tu život. Oficiálně jsem se zamiloval. Ne, jen píšu.

Adam El Chaar (* 1984) publikuje časopisecky (Psí víno, Tvar), v roce 2017 vydal knihu BerZlín. Od roku 2013 se věnuje internetovému blogování a performanci v rámci slam poetry.

Jiří Macháček (* 1970) je hudebník, básník, editor, vydavatel a publicista, šéfredaktor nakladatelství a revue Protimluv, organizuje mezinárodní literární přehlídku ProtimluvFest. Spolupracuje s řadou hudebních uskupení. Žije v Ostravě.

OLDŘICH KUTRA

Má to svá pravidla:

- Tma v bytě
- v bytě dítě
- dech ženy
- vlastní dech

Nech to jen projít varem
a už to dusí
husí kůží
To není astma
Dušný sen
To si tě volá zem

Má to svá pravidla
Splašené rekviem
Dech ženy
Vlastní dech
Dech ženy
Dech ženy
Dech ženy
Dech

Vrže

Příště to bude lepší
uvidíš
Pod prostěradlem vrže pryž
Víš svoje
do čeho dojedeš
a kam se nevrátíš

Koán

Zatáhni rolety
Budem si myslet
že nás ráno nedožene
Budem si přeříkávat koán:
Dotekem v ruce roste nedotčené

Zatáhni rolety
budem si přeříkávat koán:
Zítra jsme usnuli
dnes vzbudili se
Včerejšek chystá den

Zatáhni rolety
Budem si Nebudem?

POHÁDKA III.

A tak to šťastně začíná
Protože neumřeli
dodnes tam leží
Krajina zhasíná
Běží a padají a běží
Za nimi všechno, všichni jeli

Slib, že až po mně
není čas balit
v domě je tma
tma byla v domě
Mám ruku
čí ruku mám?

Najít konec konec najít

Mám ruku, čí ruku mám?
Tma byla v domě
v domě je tma
není čas balit
Slib, že až po mně

Za nimi všechno, všichni jeli
Běží a padají a běží
Krajina zhasíná
dodnes tam leží
protože neumřeli
A tak to šťastně začíná

...

Přesně jak tata
se divím, že to přežil
a není to tak dávno
co si ho sám odnes

a třikrát o práh poklepat
lana už leží v blátě
je žíznivá zem
a má hlad
a má tě

...

Jsem jenom malý kluk
a dávno mrtvý
mám oči svého otce
a v nich mám svého otce
je dávno mrtvý
jako já

ŠOTA JATAŠVILI

Zívačka

Pojď, zajdem do kina,
barvy na plátně jsou zářivější,
než na tapetách našeho pokoje.
Muži i ženy
tam mluví chytřeji, než my.

Pojď, zajdem do kina,
sedneme si vedle sebe
a vytýčíme dvě rovnoběžky
z našich očí přímo na plátno.

Pojď, zajdem do kina,
a i ty na vlastní oči uvidíš,
jak jsme si navzájem osušili zorničky
a už si vysoušíme srdce.

Pojď, zajdem do kina,
aby si naše oči odpočaly při pohledu na
smyšlené postavy,
a aby se uklidnily naše vášně na smyšlených
tělech.

Pojď, zajdem do kina,
a třeba jen na hodinku zapomenem, že
poslední dobou
musíme hledat chybějící slova,
která by bylo třeba říct...

Pojď, zajdem do kina,
tam za nás budou mluvit jiní,
jiní se do sebe zamilují a budou trpět.

Pojď, zajdem do kina,
ať tam jiní souloží.
My můžeme později,
až když já vyměním spálenou žárovku,
a ty umyješ špinavé kastroly v kuchyni.

Pojď, zajdem do kina,
vždyť tam si nemusíme
vyměňovat prázdná slova,
líbat se s chutí druhořadého sýra na rtech
a hledět na sebe zbytečnými pohledy.

Pojď, zajdem do kina,
kde se můžeme schovat jeden před
druhým tak,
aby ježci našeho svědomí
Nepoškrábali naše srdce.

Pojď, zajdem do kina a podíváme se,
jak umře hlavní postava.
Vždyť to je mnohem zajímavější,
než myšlenky na vlastní smrt...

Pojď, zajdem do kina,
zapadneme do křesel,
budeme se navzájem dotýkat lokty a
představovat si, že
vázně chceme být spolu a
a právě proto jsme sem přišli,
jako ta dvojice,
která se objímá v první řadě.

Pojď, zajdem do kina,
ztratíme se v pohodlné tmě sálu
a vytýčíme k plátnu ty přímký,
které se už dávno neprotínají.

Pojď, zajdem do kina,
pojď, půjdeme, dokud ještě není pozdě,
dokud nezačalo poslední promítání,
prostě jen budeme hledět jeden na
druhého,
na dva zívající obličej.

Pojď, půjdeme,
abychom se dobrali k bolu i radosti
neznámých,
a možná bychom se na krátkou chvíli
mohli ztratit jeden pro druhého...

Nauč se mě nazpaměť

Nauč se mě nazpaměť,
Pak se ulož a usni.
A ráno, jak se probudíš,
Si, prosím tě, opakuj.

Když ležím vedle tebe,
Sladce usínám,
Vidím tě ve snu skloněnou
Nad mou hlavou a něco si pro sebe
brumláš.

A náhle uvidím, jak ty
Mě říkáš hvězdám
A dlouhým stromům, jak ty
Začneš vyučovat předmět
S názvem „Šota“
Každému, koho potkáš.

Vyučuj mě každou noc,
Potom usni nebo bdi,
A ráno
Dej mě lidem, věcem,
Modlitbě,
Trávě.

Možná, že jsem verš,
Člověk,
Nebo jen bambus.
Nauč se mě nazpaměť.
Nebo se mě prostě nabifluj.

x x x

Tvé tělo objaté
letními šaty
mě tak vzrušuje,
jako tvá duše
zachumlaná do zimního kožichu.

Já ale myslím, že
látková výměna
neprobíhá jen v organismech.

Já ale myslím, že
částičky šatů přechází do tvé krve
a oxid uhličitý tvého výdechu
je oblakem tvého pyšného kožichu.

To je chemie, ne erotika.

Je to chemie a, možná, i estetika,
ale v žádném případě ne
originální vyznání lásky.

O difúzi tvých šatů a duše
je záznam v mé učebnici chemie.

Neříkej, že jsem prostě jen sprostý chemik.

I bez toho vím, že
můj žlutý nátělník -
necenzurovaně žlutý -
je ochuzen, ale též nese stopy difúze
se slunečnicemi Van Gogha.

přeložil Jakub Chrobák

ZLÁ NENÍ ZLÁ

Michal Jareš (*1973) je autor s přesahy do mnoha oblastí literatury. Působí v Ústavu pro českou literaturu, věnuje se brakové literatuře i poezii. Sám ji píše. Nepřehlédnutelná je jeho činnost editorská. Spolupodílel se na *Dějínách československého komiksu*, a komiksu se věnuje teoreticky i prakticky.

Díky Michalovi jsme se mohli řadu let potkávat s komiksem i na stránkách Textů. *Jmenuji se Umberto E.* (1999-2003, komplet na http://casopis-texty.cz/texty/knihovnicka/umberto_e.pdf), pro některé z nás zůstane legendou. Ty časy jsou už ale pryč. Umberta v Michalově tvorbě později vystřídala *Zlá ovce*, se kterou se mohli řadu let čtenáři potkávat na stránkách časopisu Tvar (2002-2015). Od roku 2016 má *Zlá ovce* i své internetové stránky <http://zlaovce.blogspot.cz>, a mimo to jednou měsíčně se s ní můžete potkávat na stránkách Týneckých listů. Tento obecní(!) zpravodaj je dle mého soudu utajený literární časopis, protože měsíčně přináší větší porci literatury a literárního zpravodajství než leckterý z nich. Je to dáno osobností starosty, kterým není nikdo jiný než Petr Hanuška známý ze svého působení na olomoucké Univerzitě Palackého, spolupráci s Českým rozhlasem nebo založením revue Aluze.

V roce 2017 vychází v nakladatelství Dybbuk první díl *Zlé ovce* knižně, v roce 2018 je následován dílem druhým. Celkem tak před sebou máme něco málo přes 200 stripů vždy po čtyřech okýnkách. Jarešova kresba je minimalistická a redukována jen na to nejnutnější - obrysovou linku. Zpravidla tak máme před sebou pořád stejný obrázek dokulata vypasené ovce na nízkém pažitě, pouze někdy pozměněný v detailu nebo doplněný o nezbytný doplňující atribut. Kresba poukazuje na skutečnost, že podstatnější je zde složka textová. I tu můžeme označit za minimalistickou, neboť větší část políček se obejde i bez textu. Přesto to stačí. Pokud mi něco trochu po celou dobu dosavadní existence comicsu vadilo, tak je to písmo použité pro lettering. Úplně jsem mu nepřišel na chuť, ale také ničemu nevadí.

Zlá ovce předpokládá čtenáře poměrně vzdělaného, aby si plně vychutnal černý humor, ironii a nadsázku, pohled za roh i do zrcadla. Pomůžou hlavně znalosti z literatury,

ale i popkultury obecně, byť ve srovnání s *Umbertem* se nejedná o tak hlubinný ponor. Ostatně to ani menší prostor neumožňuje. Ne v každém stripu se záměr zadaří, ale v úhrnu to funguje. Pravděpodobně nebudou všichni čtenáři se suchým humorem *Zlé ovce* na stejné vlně. Mně však tento sarkastický minimalismus, mnohdy připomínající Maxe Cannona, vyhovuje.

Pavel Kotrla

Jareš, Michal: *Zlá ovce I.* Praha (Dybbuk) 2017. 112 s.; *Zlá ovce II.* Praha (Dybbuk) 2018. 112 s.

EROZE OSY

S dvěma novinkami přispěchalo v loňském roce a na přelomu sudého a lichého roku nakladatelství Adolescent, jehož hlavní hybnou silou je básník, výtvarník, hudebník a v podstatě renesanční bytost umělce Aleše Kauera. Obě knihy vyšly jako bibliofilie, jak je krásným zvykem tohoto nakladatelství. Tou starší, o které bude řeč, je sbírka aktivistky a multižánrové osobnosti Marie Feryny s názvem *Osa*. Knížka vyšla v nákladu 100 kusů. Druhou v pořadí je sbírka Radka Štěpánka, nesoucí název *Eroze*. Kniha vyšla v pouhopouhých 50 kusech. Obě knihy jsou výraznými počiny nejen z výtvarného hlediska, ale také textově. A protože se jen málo pravděpodobně dostanou do většího oběhu čtenářů, je potřeba se na ně podívat recenzně.

Osa básničky Marie Feryny si přisuzuje nové estetické nahlížení na skutečnost, o níž píše. Jde o postavy agenderové, kde se hodí hovořit spíše v duchu queer, fetišismu a BDSM. Tato estetika nemá zatím v literatuře přílišné mantinely, proto si o ní nedovolím ani já recenzně a prizmatem této estetické kolonky nahlížet, to ponechám literárním vědcům. Já pohlédnu okem estetiky literární, klasické. A jen letmo nahlédnu do motivů.

Svět agendera je světem schránky, do které se choulí v důsledku odmítání okolním světem („*ticho jak sádra / celou mě zabalí*“), který se ale mění („*oko tohoto věku už nemůže být roznětkou atomové pumy*“). Oči lyrického subjektu jsou překotné, až surreální, nedůvěřivé ve vztazích, těch klasických, je jim úzko („*v básni jako na popravě*“), cítí se

neperspektivně a „*pro společnost nepředstavuji zásadní hrozbu*“. A libuje si spíše v unikání, než v pátrání po tom, kým je. Zjišťuje, že se na svět dívá vícero pohledy („*A nebude to nenávist / ale dvojdomost*“). A že na každém počátku takovéto cesty leží spousta vyčerpání („*Na mém počátku bylo slovo / to slovo byla ubohá*“), strachu, zmatení. Jako by to nešlo přijmout, ten stav – nestav, ne až tolik osobou stíženou, ale jejím okolím.

Feryna už ve své prvotině, tehdy ještě pod křestním jménem Jiří, dokázala, že jí čeká dlouhá a plodná cesta literaturou a že bude překračovat limity klasických formátů, které jsou vytyčeny. Osa je toho důkazem.

Eroze Radka Štěpánka je vlastně skladba o sedmi básních. Je varováním pro budoucí generaci, je to jistý druh deníku, samomluvy i kázání, který „*není obviněn, ale jenž cítí vinu*“, jak je uvedeno v doslovu na přebalu knihy.

Štěpánka zdobila vždy aluzivnost jeho básní, nejinak je tomu i nyní. Součástí sbírky je i poznámkový a vysvětlivkový aparát. V něm, respektive v básních, čtenář nachází odkazy do Bible, různých klasiků (Komenský, D. H. Lawrence, Leonard Cohen aj.), ale i do filmotéky. Oproti jiným sbírkám je tady patrný úbytek metaforičnosti, Štěpánek dbá na narativní podobu básní, což je však důležité kvůli samotné výpovědi.

První pasáž, zachycující erozi, je jakýmsi až zbožným přáním, aby věci, které nás stíhají, byli jinak („*čeká nás dlouhé bdění, / než se vyschlá pustina promění*“). V druhé se věci dávají do pohybu, bezejmenná prázdnota nás obklopuje, jako z potopy světa. Autor je jakýmsi pozorovatelem celé té katastrofy, kdy se do popředí dostávají zvířata („*musíme promluvit jazykem němých*“) a procesy, které hýbou horninami („*nebe a země si vyměnily místo*“). Ty miliardy let, které proletí v jedné chvíli kolem člověka, jsou nicotné s tím, co si člověk dokázal pokazit během několika desítek let („*žijeme v době zániku a neustálého ubývání*“). A Radek Štěpánek to ví. Ne nadarmo jsou jeho texty v průletu celé jeho publikační historie zaměřeny na to, co ubývá v přírodě. Je novodobým ruralistou s akcentem na negativní změny, které mají jednoho společného jmenovatele, člověka. Byť Štěpánek není apokalyptický vizionář, jeho zvednutý prst je sám o sobě výstražný.

Adolescent tak představil dvě knihy, které jistě mají co říci. Nejsou jen malým nákladem pro sběratele, ale dávají tušit, jakým směrem se nakladatelství vydá. Směrem queer a aktivistickým, který bude jistě zajímavé sledovat na poli české poezie.

Ondřej Hložek

Feryna, Marie: *Osa*. Jihlava - Praha (Adolescent) 2018. 48 s.; Štěpánek, Radek: *Eroze*. Jihlava - Prachatice - Brno (Adolescent) 2018. 28 s.

MUŽ BLÍŽÍCÍ SE OKRAJI ZNÁMÉHO

Před pár týdny vyslala družice NASA snímky vzdálené planety Ultima Thulé, vzdáleného objektu v Kuiperově pásu, na okraji naší sluneční soustavy, ale ještě stále v ní. Shodou okolností pak jméno tohoto ledového balvanu najdeme v názvu poslední, graficky velmi pěkně vypravené, básnické sbírky Víta Slívy (*1951) *Ultima Thulé, nejzazší zem* (nakl. Host 2018). Vydal ji s odstupem čtyř let od té předchozí (*Návrší*).

Jen několik málo století nazpět byla Ultima Thulé ostrovem na severním okraji známého světa, často ztotožňována s Islandem, nyní leží tedy i daleko v kosmu. Obrazně se však jedná o poslední zemi, poslední bod, kam se lze na pozemské pouti dobrat, bod na pomezí smrti a života. Místo vzdálené a chladné, přesto do jisté míry romantické a zahalené tajemstvím. Místo, kterému se chtít nechtít přiblížujeme. Smrt jsme kultem mládí z veřejného prostoru sice celkem vytěsnili, ale rozhodně jsme se ji nezbavili. V případě Víta Slívy se lze pokusit toto místo básnicky opsat. Vyjádřit své obavy, přiblížit svou úzkost a své nejistoty jiným. U Slívy pak i v sepětí s vírou v Boha, která má u něj však své limity stále osahávané rozumem.

Přesto ani v pokročilém věku, věku kmetském, u básníka nepolevují milostné city. Ale zároveň je tu už v básních i mezi řádky přítomné vědomí možná už nepříliš vzdáleného konce. Časnost těla, blízká přítomnost smrti. Láska a smrt. Fascinující témata o jejichž sepětí toho již bylo tolik napsáno. A ještě napsáno bude.

Přesto jsou mi však verše starého básníka kupodivu mnohem bližší než ty se sbírek předchozích, z doby před dvaceti lety. Podstatnou roli v tom pravděpodobně hraje skutečnost, že se zde objevují témata a motivy mně blízké: láska k ženám, ostrovy, moře. Ne, že by se mi sbírky minulé nelíbily. Vždycky v nich byly dobré básně, ale vždy tam zůstával jakýsi pocit, který mi nedovoľoval autorově poezii věřit zcela. Trpěl jsem jakousi obezřetností a nedůvěrou. Vadil mi patos, svou roli hrálo i skupinové vyzvedávání Slívy na piedestal, se kterým jsem se míjel. Tentokrát všechny tyto pocity chybí a básně jsou mi jako celek mnohem bližší.

Pár výhrad by se ale našlo. Uvedu však jen tu nejvýraznější. Sice se nejedná o sbírku kapitulující, ale přece jenom se mi zdá, že v poezii jiných, a to o dost starších básníků (např. Wernisch nebo Šiktanc), je toho života více, strachu a obav méně. Ještě o trochu více rezignace a asi by mne to popouzelo a už by to pro mne asi bylo za hranou. Ale takto je to ještě sympaticky nemnohomluvná poezie, která plným právem do Hostovské řady REX, které je čtyřadvacátým svazkem, přináleží. Jedná se o sbírku výraznou nejen v kontextu autorovy tvorby. Vlastně příjemné překvapení, kdy si dovedu představit i nominaci na nějakou tu cenu.

Pavel Kotrla

Slíva, Vít: *Ultima Thulé, nejzazší zem*. Brno 2018 (Host). 88 s.

NA VLNÁCH

Nová Škrabalova sbírka *Kavčí hory* vydaná nakladatelstvím Druhé město se potýká s lyrikovým životním zlomem. Básník, vstoupiv do středních let, konfrontuje prožité a žité skutečnosti z polohy člověka, který už něco zažil. Ověřuje si udržitelnost a zároveň proměnlivost vlastních postojů: udržitelnost směrem do druhé poloviny života, proměnlivost směrem dozadu, k polovině první. Právě ono kolísání a přehodnocování původně radikálních poloh vytváří u Škrabala velmi sympatickou množinu posuzování minulých pravd - rozhovory se zemřelým otcem, způsob, jak si básník ponechává otce stále u sebe nebo chápaný postoj k Jimu Čertovi: *Z neděle na pondělí/vysvětloval jsem svému dvacet pět let mrtvému otci/co teď dělám a proč/Třeba*

webovou stránku o poezii/Chápal to/a věděl co je internet/Přitom když žil/tak ho ty moje básničky/sraly. (s. 55) Zralost lyrického mluvčího promlouvá ze všech veršů. Naráz si také uspořádává současný svět a hledá pro sebe poslední prostory svobody, zkoumá je z různých úhlů, prověřuje jejich volnost, jejich závaznost pro následující roky - tam se také strohé verše určené pro prožitý život a momentální situace přetavují do řečových proudů. Mluvčí se zásadně dobře cítí v hospodách, mnohdy prázdných, ale i tak nabitých imaginární přítomností štamgastů a jejich mluvou, dále v poezii - ať už své, či jiné, v klidu domova a náhodných okamžiků, které ho nabíjí vyrovnaností prožité chvíle: *Manželka maká/konkrétně chystá se natírat garážová vrata/Já ležím a čtu básně/Bože na světě je krásně.* (s. 53). Velmi krásné obrazy se skrývají i v přírodních scénériích a kulisách básníkově dětství, charakteristické svým ztišením a pokojným vyladěním.

Všudypřítomná sebeironie získává na ostrosti v jiném tematickém souboru veršů. Jsou to verše angažované a časové a - našťvané. S despektem komentují současnou politickou a kulturní scénu, vysmívají se a zároveň děsí, snad nejvíce, až orwelovsky, při nahlížení na českou společnost: (...) *Hrstka takzvaných/nikým nevolených/ochránců zvířat/sama sebe pasující/na elitu usurpující si/právo mluvit do života ostatním(...)* (s. 16).

Sbírkou jednotlivá témata procházejí neuspořádaně, promíchaně, díky čemuž se často mění emoční poloha lyrického subjektu i čtenáře. Toto kolísání jakoby odráželo stav básníkově rozpoložení, intenzivní jízdu na krátkých vlnách - na vrcholcích bouře, v údolích klid. A zdá se, že přesně to vyhovuje, rytmus nádechu, výdechu, vyčerpání, nabírání sil. I básníkově práce s kontrasty do toho zapadá.

Karel Škrabal nyní stojí rozkročen mezi minulostí a budoucností, v jakémś meziprostoru - Kavčí hory vnímám jako neodvratitelnou potřebu jakési naléhavé osobní autorovy životní bilance (v tom pozitivním slova smyslu), byť ne ve všech básních vždy zdařilou (viz *Ukrajinaš*, s. 133). Bylo ale milou možností nahlížet otevřenými dveřmi dovnitř procesu.

Andrea Chrobáková-Lněničková

Škrabal, Karel: *Kavčí hory*. Brno (Druhé město) 2018. 147 s.

